

George Alexandr Kelly (1905-1967) – teorie alternativních konstruktů

Osoba je **vědec**: usilující pochopit, tlumočit, anticipovat a řídit svůj osobní svět, účinně s ním zacházet
Veškeré aktivity člověka se řídí tím, jak **předjímá události**, způsoby předjímání a hodnocení událostí vyplývají ze zkušeností ve styku s okolím, v psychice se ustavují v podobě osobních **konstruktů**
Poznáme-li **osobní konstrukty** osobnosti, můžeme vysvětlit a předvídat její jednání a chování v různých situacích a přestavbou soustavy osobních konstruktů odhalovat možnosti a cesty prevence selhání

2 MYŠLENKY:

1. lidé hledají a využívají alternativní životní styly a způsoby, jak porozumět událostem („všechny naše současné interpretace jsou revidovatelné či nahraditelné“, „ve světě není nic osvobozeno od interpretací“) Teorie konstruktů se soustřeďuje na proces či způsob, jak lidé k tomu, aby porozuměli psychologickému terénu svého života, percipují a interpretují své životní zážitky (zkušenosti), realita je to, co chápeme (konstruujeme) jako realitu.

ALTERNATIVNÍ KONSTRUKTIVISMUS: Teorie alternativních konstruktů zakládá na spojení svobody a determinismu – naše názory a chování jsou determinovány předchozími událostmi a budoucími očekáváními

2. osoba jako vědec

- lidský subjekt si vytváří pracovní **hypotézy** o realitě, COŽ vede k významným důsledkům:
- lidé jsou orientováni spíše na budoucí, než na minulé či současné události jejich života
- lidé se vyznačují tendencí i schopností spíše prostředí aktivně zpracovávat než na ně pasivně odpovídat
- pro život člověka je příznačné neustálé úsilí dávat hmotnému světu **zkušenosti smysl**, tato životní kvalita mu umožňuje utvářet svůj vlastní osud
- svůj přístup vymezuje termínem teorie osobního konstruktů a soustřeďuje se na psychologické procesy, umožňující lidem organizovat a porozumět událostem, k nimž v jejich životě dochází

KONSTRUKTY: šablony, jimiž osoba pojímá a zpracovává životní realitu

- člověk se dívá na svět skrze modely – osobní konstrukty
- všechny osobní konstrukty jsou **bipolární a dichotomní**, jádrem lidského myšlení je vnímat (percipovat) životní zážitky černobíle, kognitivní proces pozorování podobností a rozdílů vede k utváření osobních konstruktů
- k formulaci konstruktů jsou zapotřebí nejméně 3 elementy (události či myšlenky) – 2 elementy konstruktů musí být vnímány jako navzájem podobné, zatímco 3 jako od nich odlišný
- konstrukty nejsou produktem pouze ranných zážitků, ale konkrétní osobní historie

VLASTNOSTI KONSTRUKTŮ:

- rozsah** (prосто) vhodnosti – události, pro něž je konstrukt relevantní či aplikovatelný
- ohniskem vhodnosti – rozsah událostí na něž je daný jedinec nejpřipravenější daný konstrukt aplikovat
- dimenzí **propustnost – nepropustnost**
 - propustné konstrukty jsou s to přijímat do svého rozsahu vhodnosti i vztahy další
 - nepropustné konstrukty zůstávají tváří v tvář událostem uzavřeny ovlivňovat interpretaci
- typem – povaha kontroly, kterou vůči svým elementům explicitně používají:
 - zajištěné konstrukty – fixují elementy výlučně do vlastní sféry, jde o škatulkový typ konstruktů

Osobnost klienta je konstruktem psychologa

Pojem motivace zbytečný – lidé nejsou motivováni žádným jiným důvodem, než tím, že žijí: motivace podle něj předpokládá, že jsou lidé svou povahou statické a nečinné bytosti, které aktivně jednají jen tehdy, když je podnítí a do akce postrčí nějaké zvláštní, aktivní probouzející síly (vnitřní či vnější)

Základní postulát: procesy (postupy) osoby jsou psychicky usměrňovány způsoby, jimiž anticipuje průběh události

Tzn. všechno lidské chování (myšlení, aktivity) směřuje k předvídání událostí

Z tohoto základního postulátu vyvodil 11 důsledků pro teorii osobního konstruktů – hlavní z nich:

- I. Individualita: osoby se od sebe navzájem liší interpretací (konstruováním) událostí

- II. Změna v systému konstruktů – dochází k ní nejčastěji při vystavení novým či neobvyklým událostem, které neprobíhají v intencích již existujícího systému konstruktů
- III. Sociální vztahy a osobní konstrukty – na podobnost jedinců má vliv společenství (jedinci jsou si podobní proto, že události pro ně mají přibližně stejný psychologický význam) a společenskost (sociální interakce spočívá zejména v usilování porozumět, jak druzí vnímají svou realitu)

PSYCHOLOGICKÉ KONCEPTY:

Úzkost (anxiety) – výsledek vědomí, že nám dostupné konstrukty nejsou pro vhodnou anticipaci událostí, s nimiž se setkáváme, využitelné

Vina (quilt) – vystupuje, když si jedinec uvědomí odcizení těm rolím, kterými dosahuje nejzávažnější vztahy s jinými osobami

Hrozba (threat) – vědomí, že náš konstruktový systém se novým zjištěním drasticky narušuje a mění

Nepřátelství (hostility) – kontinuální úsilí vynutit si platnost svého neúspěšného modelu sociální predikce.

Construct Repertory Test vypracován k odhadnutí závažných konstruktů dané osoby (tzv. REP test)

subjekt dostane seznam 20-30 definic rolí osob, které pro něho mají spec. význam (oblíbený učitel, dobrý kamarád, ...); subjekt každé přiřadí konkrétní jméno (na koho nejvíc sedí); tato jména = figury; pak vybrány 3 figury – má říct, v čem se dva podobají a čím liší se od třetího (bratr a otec jsou klidní na rozdíl od matky, která je hyperaktivní >> dimenze konstruktů klidný – hyperakt.) Opakováno cca 30x --- jak subjekt kategorizuje a diferencuje dané osoby. Psycholog může vyslovit hypotézu, jak kl. percipuje realitu

Listform – číslo, jméno role, její definice/Gridform – mřížková forma – na jedné ose matice významné osoby, na druhé ose rozličná třídění

MOŽNO ZKUSIT V ANGLIČITNĚ: http://www.idiogrid.com/RRT_Original.htm

															SORT NUMBER	ROLE FIGURES	EMERGENT POLE (Two as Similar)	IMPLICIT POLE (One as Different)
Mother	Father	Brother	Sister	Liked Teacher	Disliked Teacher	Ex-Flame	Boyfriend (Wife/Husband)	Employer	Rejecting Person	Sought Person	Pitied Person	Intelligent Person	Successful Person	Interesting Person	1	9, 11, 14	Are related to me	Unrelated
✓	✓	✓	✓					⊗		○			⊗		2	10, 12, 13	Very unhappy persons	Contented
✓			✓		✓	✓	✓	✓	⊗	⊗	○				3	2, 5, 12	Quiet and easygoing	Nervous, hypersensitive
⊗			⊗		✓	✓	○	✓	✓	✓	✓			✓	4	1, 4, 8	Look alike, hypercritical	Friendliness
✓			✓			⊗	○	✓		⊗					5	7, 8, 12	Feel inferior	Self-confident
	✓	⊗		✓	○		✓		✓	✓	⊗	✓	✓		6	3, 13, 6	Socially better than adequate	Unpleasant
⊗	○		✓	✓	✓		⊗	✓	✓	✓					7	1, 2, 9	Hypersensitive	Easygoing
✓		○	✓	✓	✓	✓	✓	⊗			✓				8	3, 4, 10	Hypercritical	Understanding
✓		✓	⊗		○	⊗	✓	⊗		✓					9	6, 7, 10	Feelings of inferiority	Assured of innate worth
	✓	✓		⊗			✓			⊗			○	✓	10	5, 11, 14	Pleasing personalities	High-powered, nervous
⊗			✓	✓	⊗	○	✓	✓	✓	✓					11	1, 7, 8	Socially maladjusted	Easygoing, self-confident
	⊗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓							12	2, 7, 8	Relaxing	Uncomfortable to be
✓		○	✓	✓	⊗	✓		⊗	✓						13	3, 6, 9	Emotionally unpredictable	Even temperament
✓			⊗	○	✓		✓	⊗		✓					14	4, 5, 10	Look somewhat alike	Look unlike
✓	✓		✓				✓	✓	○		⊗	⊗	✓		15	11, 13, 14	Dynamic personalities	Weak personality

Figure 11.1 A grid analysis of Mildred Beal's role construct repertory test. Constructed after Kelly, 1955, pp. 242 ff.